

Wstęp do programowania

Literatura

David Harel. **Rzecz o istocie informatyki. Algorytmika.**

Wydawnictwa Naukowo-Techniczne. Wydanie trzecie. Seria: Klasyka informatyki. Warszawa 2000.

Niklaus Wirth. **Algorytmy + Struktury Danych = Programy.**

WNT. Seria: Klasyka informatyki. Warszawa 2000. (Istnieje wiele wydań wcześniejszych, pierwsze: WNT, 1980)

Programowanie = sztuka czy inżynieria?

- Czym jest programowanie – sztuka czy inżynieria ?
- Specyfikowanie/prezentowanie algorytmów - diagramy blokowe.
- Poprawność, dokumentowanie i uaktualnienie oprogramowania
- Spektakularne wpadki, ciche sukcesy - klęska informatyki teoretycznej?

Programowanie kontra kodowanie

Cykl programistyczny:

begin

pocz : analiza zjawiska/procesu

projekt modelu abstrakcyjnego zjawiska/procesu

weryfikacja **modelu** if błąd **go to** **pocz**

prog : model programistyczny zjawiska/procesu

kodowanie

testowanie **kodu** if błąd **go to** **prog**

go to **pocz**

end

Wykład : model programistyczny + kodowanie

- prezentacja algorytmu w postaci schematu blokowego
- specyfikowanie algorytmu
- poprawność algorytmu
- poprawność kodowania
- dokumentowanie
- bieżąca aktualizacja

Cechy dobrego informatyka

Idealny **programista/projektant/analitik** powinien

- znać język angielski — przychodzi samo
- umieć myśleć analitycznie
- nieustannie uczyć się nowych rzeczy
- podpatrywać lepszych programistów

Idealny **projektant/analitik** powinien winien dodatkowo

- poszerzać wiedzę na temat modelowanej dziedziny

Architektura komputerów a programowanie

Architektura komputerów w 3 minuty

- binarna reprezentacja liczb, ciągów, słów, tablic, rekordów
- binarna reprezentacja programów
- ograniczoność reprezentacji, a **nieograniczoność świata**

PROBLEM Binarnej Bariery : rozdzwięk między ludzkim a maszynowym sposobem reprezentacji danych i programów

Ewolucja — uniwersalne języki programowania

Rozwój języków programowania próbą pokonania **binarnej bariery**

- języki maszynowe: IA32, AMD64, IA64
- asemblery
- fortran — **skoki, tablice i pętla for**
- COBOL — język dla biznesu
- Algol60 — **typy obietów, procedury i funkcje**
- Pascal /Modula2 — rekordy, typy definiowalne
- java — **programowanie obiektowe, zdarzenia i wyjątki**

Ewolucja — specjalizowane języki programowania

- Języki przetwarzania symbolicznego (AI, logika)
  - języki manipulowania tekstami (SNOBOL)
  - LISP — języki funkcyjne (Schema, ML, Haskell)
  - Prolog — programowanie logiczne
- Języki sterowania systemami czasu rzeczywistego
- Języki projektowania systemów współbieżnych

Skutki ewolucji

- Mniejszy dystans między opisem a kodem
- Łatwiejsze poprawianie, konserwacja i aktualizacja
- Zwiększenie wydajności programowania (**reusability**)
- Języki specjalizowane do specyficznych dziedzin zastosowań

Składnia a semantyka, czyli przepis kontra funkcja

Precyzyjna składnia = łatwo o błędy!

Kłopoty z semantyką

- niejednoznaczność i/lub braki w definicji języka
- różnice między implementacjami tego samego języka w różnych środowiskach (np.: Linux i win XP)
- problemy fundamentalnej natury.

Semantyka operacyjna kontra semantyka denotacyjna.

Problemy z częściowością obliczeń.

Kompilacja a interpretacja

Jak wykonać **program** napisany w języku programowania na komputerze?

Kompilacja

- Uruchamiamy na **kompilator** podając **program** jako dane.
- Otrzymujemy **program wykonywalny**
- Uruchamiamy **program wykonywalny** celem wykonania.

Iterpretacja

- Uruchamiamy na **interpreter** podając **program** jako dane.
- **Interpreter** wykonuje instrukcje **programu** i kończy działanie

Struktury danych — mechanizmy kontroli działania

Wirth: Algorytmy + struktury danych = programy

- tablice — pęta for
- drzewa — rekursja
- zdarzenia — wyjątki
- komunikaty/metody — obiekty

Pojęcie algorytmu

- Specyfikacja **Spec**
- Prezentacja **prog**, np. w postaci **schematu blokowego**
- **Poprawność** — czy program **prog** spełnia specyfikację **Spec** ?
- **Poprawność częściowa**
- **Własność stopu**
- **Poprawność całkowita**
 $\text{całkowita} = \text{częściowa} + \text{Własność stopu}$

Specyfikowanie programów imperatywnych

S, S' : **Stan** — wartościowanie zmiennych.

Π : **program** — relacja opisująca zmianę **stanu**. Notacja:

$S - \Pi \rightarrow S'$ znaczy Π uruchomiony w S skończył w stanie S'

Φ, Ψ : **asercja** — własność logiczna opisująca stan.

Prewarunek — własność opisująca stany dla których chcemy by program działał porawnie.

Postwarunek — własność stanów uzyskanych po zakończeniu działania programu.

Specyfikowanie programów imperatywnych (cd)

Częściowa poprawność programu Π względem prewarunku Φ i postwarunku Ψ .

$S \models \Phi$ i $S - \Pi \rightarrow S'$ implikuje $S' \models \Psi$

Własność stopu programu Π względem prewarunku Φ .

$S \models \Phi$ implikuje Ψ uruchomiony w S kończy działanie

Algorytm Euklidesa — specyfikacja

Stan

Wartościowanie zmiennych **M**, **N** i **wynik**

Prewarunek

M > 0, **N** > 0

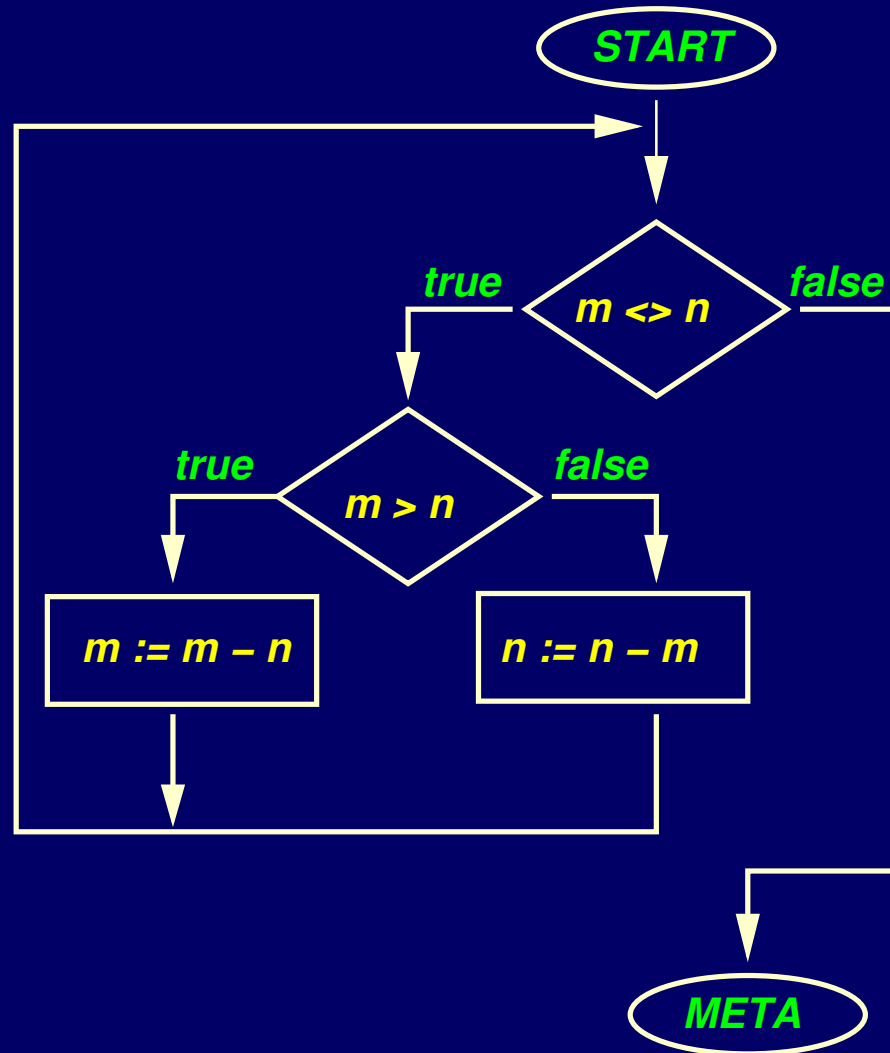
Postwarunek

wynik = $NWD(\mathbf{M}, \mathbf{N})$

Prosta realizacja

wynik := $NWD(\mathbf{M}, \mathbf{N})$

Algorytm Euklidesa — schemat blokowy

Algorytm Euklidesa — poprawność

Lemat 1   Jeśli $p = d > 0$ to $NWD(p, d) = p = d$

Lemat 2   Jeśli $p > d > 0$ to $NWD(p, d) = NWD(p - d, d)$

Lemat 3   Jeśli $0 < p < d$ to $NWD(p, d) = NWD(p, d - p)$

Tw 1 Algorytm Euklidesa jest częściowo poprawny względem

$\Phi : \mathbf{M} > 0 \wedge \mathbf{N} > 0$ oraz $\Psi : \mathbf{wynik} = NWD(\mathbf{M}, \mathbf{N})$

Tw 2 Alg. Euklidesa ma własność stopu wzgl. Φ .

Wniosek Alg. Euklidesa jest całkowicie poprawny wzgl. Φ i Ψ .

Pascal — uniwersalny język programowania

Dlaczego **Free Pascal** a nie na przykład **java**, **C** czy **C++**?

- elegancki
- prosty koncepcyjnie, w użyciu, w opanowaniu,
- Free Pascal dostępny za darmo,
- Dostępny na wiele platform: MacOS, BeOS, FreeBSD, OS/2, Linux (x86 i Motorola 68k), Amiga, Solaris, netBSD, QNX, Win32 (od 95 do NT)
- Rozwijany — wyjątki, obiekty i klasy, ...

strona domowa: www.freepascal.org

dokumentacja on-line: www.freepascal.org/docs.html

Algorytm Euklidesa w Pascalu

program **Euklides** ;

{ wczytuje liczby naturalne m i n. Jesli dodatnie, liczy
NWD(m,n). Działa poprawnie dla liczb w dziedzinie typu
INTEGER. Np. daje wynik 1 dla m=66666 i n = 66777 gdy
NWD(m,n)=3 }

var **m, pie, n, dru, wynik** : integer;

begin

<ciało programu>

end.

Uwaga!

Dokumentacja (komentarze) i ładna edycja ważne dla
programisty!

```
writeln('Podaj dwie liczby naturalne');
readln (m,n);
if (m>0) and (n>0) then
  begin
    pie := m; dru := n;
    while pie <> dru do
      if pie > dru then
        pie := pie - dru
      else
        dru := dru - pie
    wynik := pie;
    writeln('NWD(',m,',',n,')= ',wynik)
  end
else
  writeln('niewłaściwe dane')
```